Uzman Psk. Dan. Recep ÖZER
Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

Okullarımızda öğrenciler arasında şiddet olaylarının, çatışmaların arttığı yönünde son günlerde önemli bir kamuoyu oluşmuş durumdadır. Şiddet ve çatışma; aslında bir iletişim sorunudur ve bu sonuca bağlı oluşan bir tepki, şiddet olaylarının önlenmesi için çeşitli psikososyal ve diğer önlemleri almak mümkündür. Şiddet olaylarında değişik bir yaklaşım olan özellikle ABD de ve birçok ülkede kullanılan arabuluculuk eğitimini (mediation traning) öğrencilere öğretip okullarımızda uygulamanın olumlu ve yararlı sonuçlar getireceğini düşünüyorum.

Temelde, öğrencinin yine öğrencilerin başkanlığında (arabuluculuğunda) sorunlarını konuşması ve çözmesi esasına dayanan bu yöntem, öğrencinin kendini görmesi ve çözümü kendisinin bulması nedeniyle daha etkili ve kalıcı sonuçlar vermektedir. Arabulucu olacak öğrenciler öğretmenler tarafından seçilmektedir ve arabulucu olarak eğitilmektedir; bu öğrencilere konuya girme, rol oynama, soru sorma, dinleme, aktarma (yansıtma) eğitimi verilmektedir. Kriz halinde, çatışma halinde olan insanların zihinsel yapıları benzerlik göstermektedir (similaritiy in people crisist people in conflict). Berrak olamama, duygusallaşma, karar verememe gibi.

İnsanların önlerinde bulunan acil sorun neyse düşünceleri de ona yönelmiş olur. Çatışma halinde insanlar, dinlendiklerinde düşünceleri anlaşılıyor. O yüzden şiddet nedeniyle şikâyet eden öğrencinin bu gücü elinden alınmamalıdır. Öğrencilerle önündeki seçenekler konusunda konuşulmalıdır.

Güçlendirme (improvement) bu sürecin kendisidir, sonuç değildir. Güçlendirmede esas, sorunun ne olduğunun öğrenciye fark ettirilmesidir.

İnsanları kriz durumunda dinlediğimizde düşünceleri netleşip sakinleşirler. Arabuluculuk uygulamasında arabulucu konuşma sizin için yeterlimiydi, netleştiniz mi? diye sormalıdır. Güçlendirme arabuluculuk eğitim sürecinin bu yüzden önemli bir unsurudur.

Arabuluculuk Süreci

nervius (gerginlik) relaxed (rahatlama)
empowerment (güçlendirme)

Arabuluculuk (mediation) terapötik bir ilişki değildir. Arabuluculuk uygulamasında eğer çatışma çok yoğunsa öncelikle gerçek problemin dışında bir problem üzerinde konuşularak öğrencilere dinleme, konuşma öğretilir, sonra gerçek problem ele alınır. Öğrenciler çatışmayı ifade etmekten veya konuşmaktan genellikle korkmakta, birbirlerinden kaçmaktadırlar. Bu durumu önlemek için öncelikle çatışma ile ilgili bir egzersiz yapılabilir. Böyle yaklaşmak daha sağlıklı olabilir. Arabuluculuk eğitimi yapılırken insanların kişisel stilleri, problem çözme stilleri değerlendirilmeli, ona göre uygulanacak yöntemler belirlenmelidir. İnsanların kişisel stilleri olaylara bakış tarzını ve yaklaşımları belirlemektedir. Bazen olayı çözen süreç olabilir. Kişinin konuyu ele alma biçimi, bakış tarzı sorunu gösterebilir. Arabuluculuk eğitiminde şiddet kullanan çocuklara sorunlarını kendilerinin çözmeleri için yöntemler öğretilir. Arabulucular iki ya da daha fazla insan arasındaki çatışmanın çözümünü sağlar. Çocukların ait olma, güç kullanma, eğlence biçimleri, değerleri, sınırlı kaynakların kullanımı, özgürlük arayışları vb. nedenlerden kaynaklanan çatışmanın çözümünde arabuluculuk yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemle çocuklar ve gençler öncelikle dinleme ve sabırlı olmayı öğrenirler.

Arabuluculuk eğitiminin aşamaları aşağıdaki şekilde gerçekleşmektedir;

1 Aşama: Arabuluculuğun kurallarını açıklamak: Arabulucu kuralları açıklayarak Bizler gizliliğe önem veririz ve tarafsızız açıklamasını yapar. 3 kural vardır. Birbirlerine saygı duymak, birbirlerinin sözünü kesmemek, ayağa kalkmamak

2 Aşama: Çatışma içinde olanların bunu açıklamaları. Örneğin; Başkasının bisikletini almıştım. Bisikletle ağaca çarptım. Şimdi arkadaşım beni suçluyor. Arabulucu kendini nasıl hissediyorsun? diye sorar. Bisikleti veren çocuk duygusunu söyler. Onunla konuşmayacağım der.

3 Aşama: Üyeler aracı olmadan birbirleri ile direk konuşuyorlar. Bisiklet sahibi çocuk çok kötü bir şey yaptın diyor. Çarpan çocuk da görmedim diyor.

4 Aşama: Alternatiflerin araştırılması, sorunu çözecek yöntemleri herkes düşünüyor. Bisikleti verene ne yapmak istiyorsun? diye soruyor. Bisikleti veren ve çarpan konuşuyor.

5 Aşama: Çatışmaya çözüm bulunuyor ve yazılı olarak kabul ediliyor. Arabuluculuk anlaşması yapılıyor. Yazılı olarak konu yazılıyor ve arabulucular imzalıyor.

6 Aşama: Ayrılma aşaması: herkes işine gider, anlaşmaya uyulmaması durumunda okul müdürüne veya bir üst kuruma durum bildirilir.

Arabuluculuk eğitiminde tavsiye vermek sözkonusu değildir. İnsanlara onları dinlediğimiz duygusunu vermek ve önce karşıdakini anladığımızı ifade etmek önemlidir. Arabulucu rahatlamış, açık olmalı, vücudu konuşan kişiye dönük olmalı, göz teması kurmalıdır. Arabulucu farklı kelimeler kullanarak ve duyguları da dahil ederek karşıdakini dinlemeli (listening) ve yansıtmalıdır. (reflect paraphraue) Arabuluculuk eğitiminde hiçbir zaman karşıdaki kişinin duygu durumu (feeling) aşağı çekilmemelidir. Yani kızgınlığı yok sayılarak, ifade etmesine fırsat verilmeyerek sakinleşmesi istenmemelidir. Çatışma halinde olan insanın kafası karışık olduğu için sorunlarını sıraya koyup açık hale getiremeyip, ifade edemeyebilir. Düşünceleri düzensiz olabilir. Bu durumda arabulucu kişiye seçenekler sunarak kişinin bu seçeneklerden tercih yapmasını sağlamalıdır. Arabuluculuk uygulaması sonucunda varılan anlaşma yazılı olarak dosyada tutulmaktadır. Arabuluculuk uygulamasıyla öğrenciler zorlanma, çatışma yerine; ilişkiyi güçlendirmenin daha iyi olduğunu öğreniyorlar. Birlikte çalışma ile birlikte kalıcı çözümler

oluşturabildiklerini görebiliyorlar. Buradaki uzlaşma herkesin taviz vererek uzlaşması ya da kazan-kazan formülü değil, buradaki uzlaşma hedefe ulaşma ile ulaşamama arasındaki bir yerde ne hedeften uzaklaşılır ne de yakınlaşılıyor. Sağlanan uzlaşma ile ilişkinin güçlenmesi sağlanıyor. Yapılan uygulama, araştırmalarda bu yöntemin kullanıldığı problem, şiddet, çatışma olaylarında büyük oranda çözüme ulaşıldığı belirlenmiştir.

Kaynakça

BOYTE Ed. Mediation Center. Clevaland,ABD. 2006

Alıntı yeri: http://www.adiyamanram.com

//